

Каличева Наталія Євгеніївна

доктор економічних наук, доцент кафедри економіки та управління

виробничим і комерційним бізнесом

Український державний університет залізничного транспорту, Україна

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ РЕФОРМУВАННЯ
ГАЛУЗІ У СТВОРЕННІ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ
ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

На сьогодні транспортна галузь нашої країни має досить неоднорідне конкурентне середовище, що призводить до ускладнення процесів формування методологічних принципів її розвитку. Так, нині транспортні підприємства при вивченні конкурентного середовища не мають практичних методичних рекомендації, які б враховували специфіку діяльності галузі. В основному вони застосовують методики, які запозичують у виробничих підприємств.

Більшість із наявних підходів щодо оцінки стану конкурентного середовища ґрунтуються на основних принципах функціонування ринку: динамічність, конкуренція, економічна свобода суб'єктів ринку, економічна ефективність і свобода ціноутворення [1]. Розглянемо їх більш детально.

Принцип динамічності ґрунтується на визначенні основних течій розвитку ринку та формується за рахунок виконання поглибленого аналізу його інтенсивності розвитку і динаміки.

В основу принципу конкуренції покладено визначення конкуренції як основної сили, що непомітно, але постійно управляє ринком. За умов вільної конкуренції кожен учасник ринку може відкрито приймати участь у боротьбі за прихильність споживача.

Економічна свобода всіх учасників ринку дає їм змогу на законних і добросовісних началах вести боротьбу один з одним за споживача, причому їхня конкурентна боротьба має відбуватися в межах діючого нормативно-правового поля.

Принцип економічної ефективності визначає основну мету фінансового

управління всіх суб'єктів ринку через забезпечення економічної ефективності їхнього функціонування.

Принцип свободи ціноутворення визначає становлення цін на товари чи послуги на ринку через вплив факторів попиту та пропозиції, що й формує доходи підприємства.

Кожен із зазначених вище принципів ґрунтується на конкретних компетенціях підприємства, наявність яких дозволяє йому формувати власні конкурентні переваги з метою досягнення поставлених стратегічних цілей. Взагалі формування конкурентних стратегій повинно чітко вказувати на те, як саме підприємство планує впливати на формування попиту у споживачів на свої товари або послуги та чи здатне воно створювати якісну продукцію для різних груп споживачів, як з точки зору диференціації товарів, так і за сегментуванням ринків. Інакше кажучи, за основу конкурентної стратегії розвитку підприємства приймається його здатність тим чи іншим способом задовольняти потреби споживачів, створюючи продукцію відповідно до їхніх потреб.

Основою реформування підприємств залізничного транспорту мають бути напрями, спрямовані на удосконалення та підтримку конкурентних переваг галузі залежно від вимог кожного сегменту ринку [2]. А формування та, особливо, реалізація стратегії конкурентного розвитку для підприємств залізничного транспорту має враховувати окремо потреби вантажних і пасажирських перевезень, а в їхніх рамках: для вантажних - перевезення транзитних вантажів, формування надважких потягів, мульти-, інтермодальні та комбіновані перевезення, перевезення збірних вантажів, взаємодія з іншими видами транспорту, виділення окремих колій для вантажних потягів тощо; для пасажирського руху - організація швидкісних та високошвидкісних перевезень, підвищення якості, комфортності та безпеки руху, приміське сполучення, виділення колій лише для пасажирського руху тощо [3].

Необхідно зазначити, що конкурентні переваги товарів чи послуг формуються не лише у сфері виробництва, а й при позиціюванні на ринку, особливо це стосується транспортних послуг, конкурентоспроможність яких у першу чергу залежить від правильної подачі їх на ринку. Тож для цього мають

бути застосовані власні або запозичені ресурси, що виражатиметься у визначенні таких їхніх характеристик, які здатні будуть задовольнити всі потреби споживачів. Таким чином, реформування підприємств транспорту в умовах формування конкурентного середовища є реакцією на складні та мінливі умови ведення господарської діяльності. І хоча зараз отримання максимального прибутку виступає показником ефективності діяльності підприємства, все ж таки підприємство, яке прагне подальшого розвитку в економічній системі, має зосереджувати свої зусилля на завоюванні нових, більш привабливих з економічної точки зору, сегментів ринку за рахунок зміни або вдосконалення власної господарської діяльності. Тож застосування стратегічних підходів та орієнтирів розвитку дозволяє підприємствам ширше використовувати власні та залучені, якщо в цьому є потреба, ресурси, формуючи нові ринкові можливості для себе.

Ключовою метою дослідження особливостей формування та розвитку конкурентного середовища для підприємств транспортного сектора в умовах реформування є вивчення стану ринку для конкретної ситуації та прогнозування тенденцій його розвитку в майбутньому [4]. Для чого необхідно виконати наступне:

- вивчити та оцінити загальну економічну ситуацію на конкретному ринку, визначити його тип;
- сформулювати основні фактори, які встановлюють характер зв'язків на ринку, його структуру та перспективи розвитку;
- встановити кількісні та якісні рекомендації щодо співвідношення попиту та пропозиції;
- визначити основні положення та підходи щодо перспектив розвитку ринку.

Для України формування якісної та надійної транспортної системи виступає одним із основних факторів її участі в соціально-економічному розвитку континенту, що й намагається реалізувати наша країна шляхом реформування [5]. Звісно, в умовах глобалізації, створення великих

транснаціональних корпорацій та інтеграції транспорту окремих країн до світової мережі міжнародних транспортних коридорів та інших чинників, участь нашої держави у світовій транспортній системі вимагає відповідності національної транспортної системи міжнародним вимогам, але українська транспортна інфраструктура на даний час знаходиться в досить занедбаному стані, на відновлення якого потрібно десятиліття. За таких умов важливим фактором при реформуванні галузі виступає вдосконалення транспортних технологій за рахунок інтеграції виробничих і транспортних процесів з урахуванням принципів транспортної логістики. Тим більше, що світовий досвід наголошує на вдосконаленні технології вантажних перевезень, за рахунок концентрації транспортних потоків і зростання контейнерних перевезень по інтермодальних транспортних коридорах у логістичних системах.

Список джерел:

1. Каличева Н. Є. Формування організаційно-економічного механізму управління конкурентними перевагами на підприємствах залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 65. С. 24-31.
2. Дикань В. Л., Корінь М. В. Ефективність роботи транспортної системи України в умовах глобалізації економічних систем. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 33. С. 13-19.
3. Каличева Н. Є., Валюх В. Ю. Підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту на ринку транспортних послуг за рахунок високошвидкісного руху. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 3. С. 32-35.
4. Токмакова І. В. Сучасні аспекти формування ефективної системи управління на підприємствах залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 42. С. 393 - 395.
5. Каличева Н. Є., Сударська І. В. Теоретико-прикладні аспекти розвитку підприємств залізничного транспорту в умовах структурних зрушень в економіці. *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 71-74.